

برنامه تفصیلی کنفرانس علمی یکروزه آشنایی با مبانی و تعاریف داروسازی سنتی

تداخلات شایع فرآورده های طبیعی

97/6/20

تداخلات داروهای گیاهی با داروهای شیمیایی

سخنران: دکتر لیلی عبدی

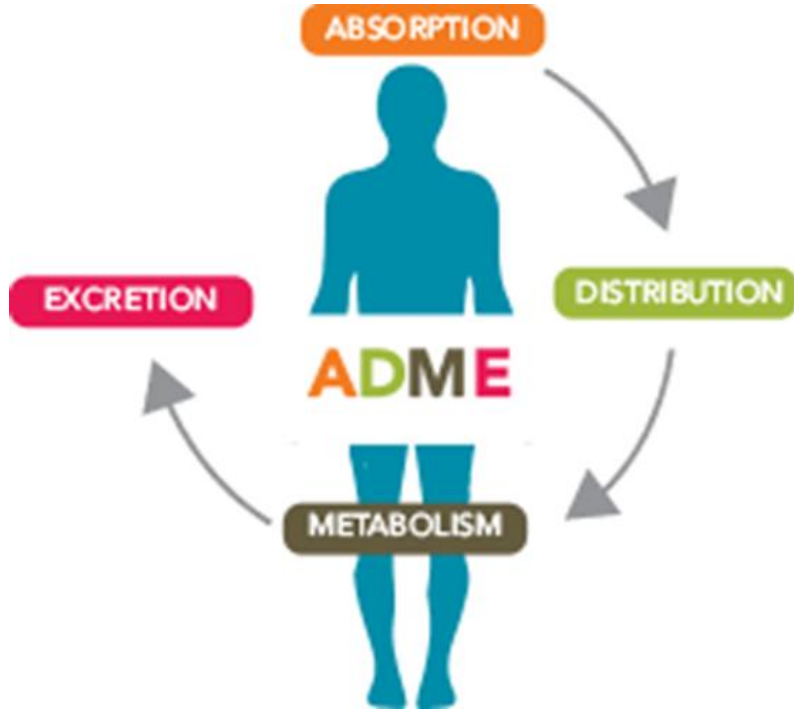
(فارغ التحصیل Ph.D داروسازی سنتی: دانشگاه تهران)

مکانیسم تداخلات

- ▶ تداخلات فارماکوکینتیکی
- ▶ اثر و رفتار بدن بر روی داروها
- ▶ تداخلات فارماکودینامیکی
- ▶ اثرات داروها بر بدن

تداخلات فارماكو كينتيكي

ADME

جذب: Absorption ▶

توزيع: Distribution ▶

زيست تراديسي: Metabolism ▶

حذف: Excretion ▶

جذب

❖ کربوهیدراتهای هیدروکلوئیدی

▶ موسیلاژها

▶ صمغها

❖ پلی فنولها

▶ تاننها

موسیلاژ ها

▶ فرآورده های طبیعی متابولیسم گیاه می باشند.

▶ از بهترین هیدروکلوئیدهای پلی ساکاریدی دارویی به شمار می آیند

▶ در صنایع غذایی

▶ به تعویق انداختن بیاتی نان

▶ تغلیظ کننده و تثبیت کننده چاشنی ها و نوشیدنی ها بکار می روند.

▶ در صنایع آرایشی

▶ رنگ آمیزی پارچه

▶ کاغذسازی

▶ تهیه مرکب چاپ

▶ ساخت واکس

▶ صنعت نفت هم به عنوان روان کننده به خاک و آب اطراف تیغه های حفاری اضافه شده

▶ برای کنترل نفت و گاز و پایداری و مهار حرکت آب جهت جلوگیری از طغیان چاه، مورد استفاده قرار می گیرند.

تیره بارهنگ

Plantaginaceae

اسفرزه

▶ نام عربی: بزر قطونا

▶ نام علمی: *Plantago ovata*

▶ خانواده: بارهنگ: Plantaginaceae

▶ بخش مورد استفاده: دانه، برگ

▶ طبیعت: در سوم سرد و در دوم تر

▶ افعال و خواص: مسکن تشنگی و حرارت ، ملین طبع (گرم مزاجان)

▶ قدر شربت: ۲ درم (۵ گرم)

▶ ماده موثره شاخص: موسیلاژ به میزان ۲۰ تا ۳۰ درصد، بر روی دانه‌ها قرار گرفته است

قسمت مورد استفاده‌ی گیاه

- ▶ دانه‌های آن است که قایقی شکل که طول آن تا سه میلی‌متر می‌رسد .
- ▶ دانه‌های گیاه به رنگ خاکستری مایل به صورتی بوده که دارای خطی قهوه‌ای رنگ در طول قسمت مقعر می‌باشند .
- ▶ زمان جمع آوری این دانه‌ها، اواسط تابستان است .
- ▶ نام‌های دیگر آن، اسپرزه، اسپغول، سفیدخوش، شکم پاره، قارنی یاریخ، بذر قطونا،

اثرات مهم

- ▶ کاهش دهنده‌ی اسید اوریک
- ▶ کاهش دهنده‌ی قند خون
- ▶ کاهش دهنده‌ی کلسترول
- ▶ پایین آورنده‌ی پر فشاری خون
- ▶ ضد باکتری
- ▶ ضد تب
- ▶ ملیّن

دیدگاه حکمای طب سنتی ایران

- ▶ نوع سفید رنگ آن که در آب ته نشین شود مرغوب تر است .
- ▶ خوردن لعاب آن موجب تسکین حرارت و تشنگی می باشد.
- ▶ برای تب، خشونت سینه و حلق و زخم روده و رفع یبوست روده ها که منشاء آن علل صفاوی یا عوارض حاصله از خوردن داروهای گرم است بسیار مفید می باشد. در تمام موارد فوق لعاب آن به تنهایی و یا مخلوط با روغن بادام شیرین خورده می شود .
- ▶ در استعمال خارجی ضماد لعاب اسفرزه مخلوط با سرکه و روغن گل سرخ برای تسکین درد مفاصل گرم، نقرس و نرم کردن ورم ها، بخصوص ورم های پشت گوش نافع است
- ▶ ضماد کوبیده آن با گلاب برای تسکین سردرد و با روغن بنفشه برای تسکین سردردهای گرم و رفع خشکی دماغ و اعصاب نافع است..
- ▶ اگر ۱۰ - ۱۲ گرم تخم اسفرزه در آب گرم خیسانده شود و با شکر و یا سکنجبین خورده شود برای لینت مزاج بسیار مفید بوده و به عنوان ملین عمل می کند.
- ▶ دم کرده آن برای تسکین درد سینه نافع است.

نکات قابل توجه

▶ مصرف اسفرزه، حتماً باید با خوردن مقادیر مایعات یا آب زیادتراً از حد معمولی، صورت گیرد.

▶ برای جلوگیری از کاهش جذب مواد معدنی (از جمله کلسیم، منیزیم، مس و روی)، ویتامین ها، و داروها

▶ (گلوکزیدهای قلبی و مشتقات کومارین ها، کاربامازپین، لیتیم و...)

▶ حداقل فاصله زمانی ۲ ساعت رعایت شود.

▶ به کودکان زیر ۴ سال نیز نباید داده شود.

▶ منع مصرف: تنگی مجاری گوارش و انسداد روده

تذکر مهم

▶ در استعمال داخلی (خوراکی) هیچ وقت نباید تخم اسفرزه کوبیده شود.

▶ خوردن در حدود ۴۰ گرم تخم اسفرزه کوبیده شده موجب سرد شدن بدن و تخدیر و تنگی نفس و آشفته‌گی و سرانجام منجر به غش و توقف نبض و پس از مدتی احتمالا منجر به مرگ می‌شود.

فرآورده‌های گیاهی

▶ **پسیلیوم: دانه اسفرزه** (پورسینا، ایران داروک، دینه، نیاک، هربی دارو...)

▶ **مکانیسم اثر:** از طریق جذب آب، باعث حجیم شدن محتویات روده شده و با افزایش حرکات دودی شکل باعث تخلیه مدفوع می گردد.

▶ **موسیلیوم:** (پوست دانه اسفرزه)

▶ **فیبروگل:** (پوست دانه اسفرزه)

بارهنگ

▶ نام عربی: لسان الحمل

▶ نام علمی: *Plantago major* L.

▶ خانواده: بارهنگ: Plantaginaceae

▶ بخش مورد استفاده: برگ و دانه و ریشه

▶ طبیعت: در دوم سرد و خشک

▶ افعال و خواص: حابس نرف الدم، رعاف

▶ قدر شربت: ۳ درهم (۸ گرم)

▶ میزان مصرف:

▶ برگ: ۲-۴ گرم با یک لیوان آب تا حد جوشاندن حرارت می دهیم و پس از ۱۰ دقیقه صاف کرده میل می کنیم.

▶ دانه: ۵-۱۵ گرم در یک لیوان آب ریخته به هم زده میل می کنیم.

اثرات مهم

▶ درمان یبوست و اسهال

▶ ترشح کننده اسید اوریک در ادرار

نکات قابل توجه

- ▶ در هنگام مصرف بارهنگ، باید مقدار زیاد مایعات نوشید تا موسیلاژ روی سطح دانه ها ، بخوبی متورم شوند و از متراکم شدن در معده و روده جلوگیری شود.
- ▶ منع مصرف:
- ▶ در بیماری ایلئوس و تنگی مری
- ▶ بارداری و شیر دهی، چون روغن دانه که شباهتی به روغن خردل دارد، باعث تحریک رحم شده و با حالت مسهلی که ایجاد می کند، ممکن است مشکل ساز شود.

فرآورده‌های دارویی

پلانتاژل

➤ موارد مصرف: پلانتاژل در کمک به درمان اسهال های غیر عفونی به کار می رود .

➤ اجزاء فرآورده :

➤ ۱- دانه بارهنگ *Plantago major* %۴۰

➤ ۲- برگ نعناع *Mentha sp* %۵

➤ مواد موثره: تانن ، موسیلاژ ، اسانس نعناع .

➤ تداخل دارویی: گرانول پلانتاژل با داروهای ضد اسهال ، مانند دیفنوکسیلات (به علت امکان انسداد روده ها) نباید مصرف گردد

➤ مقدار مصرف: کودکان : یک قاشق مرباخوری در نصف استکان آب جوش ، چهار تا پنج نوبت در روز

➤ بزرگسالان : دو قاشق مرباخوری در نصف استکان آب جوش ، چهار تا پنج نوبت در روز .

➤ موارد احتیاط: مصرف مقادیر زیاد و بیش از مقدار درمانی این فرآورده موجب لینت مزاج شدید و کاهش فشار خون می گردد .

➤ موارد منع مصرف: این فرآورده در افراد حساس به بارهنگ و نعناع و همچنین در اسهال خونی منع مصرف دارد .

➤ مصرف در حاملگی و شیردهی: ایمنی مصرف این فرآورده در دوران بارداری و شیردهی به اثبات نرسیده است با این وجود منافع آن در برابر مضار آن باید سنجیده شود .

شربت بارهنگ (ماژ)

▶ شربت ماژ فرآورده ای برگرفته از طب سنتی ایران است
▶ که از عصاره آبی بارهنگ (*Plantago major L.*)
به روش علمی تهیه و فرموله شده است.

▶ آثار فارماکولوژی :

▶ مقوی کبد حار و طحال و کلیه و مفتاح سدد آنها می باشد

▶ همچنین در رفع قروح امعا و حابس خونریزی آن و رفع فساد هضم موثر است.

▶ براساس یک مطالعه بالینی اخیر در درمان کهیر حاد و رفع خارش آن موثر است.

به دانه

- ▶ نام عربی: سفرجل
- ▶ نام علمی : *Cydonia oblonga*
- ▶ خانواده: رز: Rosaceae
- ▶ بخش مورد استفاده: دانه و میوه
- ▶ طبیعت: در دوم سرد و تر
- ▶ افعال و خواص: رافع خشونت حلقوم و حلق و سرفه حار
- ▶ قدر شربت: از لعاب آن تا ۲۰ مثقال. دانه ۲ مثقال.
- ▶ اثرات مهم: لینت بخش، ضد سرفه
- ▶ میزان مصرف: : به دانه در آب خیس خورده و مصرف شود.
- ▶ عوارض جانبی: زیاد خوردن آن مضعف معده
- ▶ تداخلات: به دانه بدلیل داشتن فیبر هیدروکلوییدی ، موجب کاهش جذب روده ای داروها می شود.
- ▶ نکات قابل توجه: دانه به هرگز نباید خرد گردد زیرا آمیگدالین موجود در دانه هیدروایز شده و تولید اسید سیانیدریک می کند که خطرناک می باشد.

چهار تخمه

مخلوطی از دانه های بارهنگ، سپستان، قدومه و به دانه
با نام چهار تخمه در طب عوام به عنوان ضد سرفه مصرف می شود.

پنیرک

نام عربی: خبازی

نام علمی: *Malva sylvestris* L.

Malva neglecta

خانواده: پنیرک: *Malvaceae*

بخش مورد استفاده: گلها و برگ

طبیعت: معتدل

افعال و خواص: ملین طبع، منضج و رادع و مدر بول

قدر شربت: جرم ۲ درهم، آب آن ۵۰ درهم

اثرات مهم: خلط آور و ضد سرفه، ضد درد و ضد التهاب، مدر

میزان مصرف: ۵ گرم در آب سرد بمدت حداقل نیم ساعت خیسانده شود

ویا یک لیوان آب در حال جوش روی آن ریخته درب آن را ببوشانیم بعد از ۱۵ دقیقه صاف کرده همراه یک قاشق عسل میل شود.

تداخلات: تمایل به اتصال به سایر داروها به دلیل موسیلاژ فراوان

نکات قابل توجه: حداقل ۲ ساعت با فاصله از هر دارویی مصرف گردد.

ختمی

▶ نام عربی: خطمی

▶ نام علمی: *Alcea lavateriflora*(DC).Boiss.

▶ خانواده: پنیروک: Malvaceae

▶ بخش مورد استفاده: برگ و گل، ریشه

▶ طبیعت: گرم به اعتدال

▶ افعال و خواص: محلل، منضج، رادع، مرخی، ملین

▶ قدر شربت: جرم ۱ مثقال، طبیخ ۳۰ مثقال

▶ اثرات مهم: خلط آور و ضد سرفه

▶ میزان مصرف: ۵-۱۰ گرم در آب سرد بمدت حداقل نیم ساعت
خیسانده شود

▶ تداخلات: تمایل به اتصال به سایر داروها به دلیل موسیلاژ فراوان

▶ نکات قابل توجه: حداقل ۲ ساعت با فاصله از هر دارویی مصرف گردد.

فرآورده‌های دارویی

عصاره ختمی ▶

انواع صابونها ▶

بالنگو

▶ نام علمی: *lallemantia royleana*

▶ خانواده: Lamiaceae

▶ بخش مورد استفاده: دانه

▶ طبیعت: گرم و تر در درجه اول

▶ افعال و خواص: مقوی قلب و رفع توحش و خفقان

▶ قدر شربت: ۲ مثقال (۱۰ گرم)

▶ اثرات مهم: لینت بخش و مدر

شربت بالنگو

- ▶ دستور تهیه شربت بالنگو:
- ▶ یک سوم لیوان گلاب یا عرق بیدمشک
- ▶ دو سوم لیوان آب
- ▶ یک قاشق مرباخوری شکر یا عسل
- ▶ یک قاشق چای خوری تخم بالنگو

بنفشه

نام عربی: بَنَفَسَج

نام علمی: *Viola odorata*

خانواده: بنفشه: *Violaceae*

بخش مورد استفاده: سرشاخه هوایی و ریزوم

طبیعت: سرد و تر

افعال و خواص: مسهل صفرا به رفق

قدر شربت: جرم آن ۵ مثقال (۲۵ گرم)، در مطبوخ ۱۰ مثقال (۵۰ گرم)

اثرات مهم: ضدالتهاب، خلط آور، مدر، خواب آور، مقوی اعصاب

میزان مصرف: ۱/۵ گرم رادر یک لیوان آب جوش ریخته پس از ۱۰ تا ۱۵ دقیقه صاف کرده گرما گرم میل شود.

تداخلات: داروهای کاهنده قند خون

منع مصرف: در بارداری

نکات قابل توجه: ریزوم دارای ویولین که یک آلکالوئیدی است که اثری مشابه امتین (تهوع آور) دارد.

شربت بنفشه

▶ موارد مصرف:

▶ ضد سرفه، خلط آور، ضد تب، ضد التهاب گلو و نرم کننده حنجره، رفع گرفتگی صدا

▶ اجزاء فرآورده:

▶ عصاره آبی گل بنفشه ((*Viola odorata* L.)، شکر سرخ *Saccharum officinarum*

▶ مواد موثره:

▶ موسیلاژ، فلاونوئید

▶ نحوه و مقدار مصرف فرآورده:

▶ بزرگسالان: هر ۸ ساعت ۱ تا ۲ قاشق غذاخوری

▶ کودکان: هر ۸ ساعت ۱ تا ۲ قاشق مرباخوری

فرآورده موضعی

▶ روغن بنفشه

▶ امام صادق علیه السلام فرمود:

دهن البنفسج يرزن الدماغ.

«روغن بنفشه دماغ را قوی می نماید.»

شنبلیله

Trigonella foenum graecum

▶ تاریخچه:

دانه‌ی گیاه شنبلیله، برای قرن‌ها به عنوان ادویه در آشپزی و در طب سنتی برای درمان کورک، دیابت، سلولیتیس و سل به کار می‌رفته است.

▶ منبع جغرافیایی:

شنبلیله، بومی نواحی مدیترانه است. در نواحی اکراین، هند و چین به طور وسیع کشت می‌گردد. بیش‌ترین صادرات این گیاه، از طریق کشت در کشورهای هند، مراکش، چین و ترکیه صورت می‌گیرد.

قرص گلوکورکس - بی

موارد مصرف:

- ▶ درمان کمکی در بیماران مبتلا به دیابت نوع II
- ▶ کاهش تری گلیسیرید و LDL ، افزایش HDL

اجزاء فرآورده:

- ▶ عصاره خشک بذر شنبلیله
- ▶ اثر هایپو گلیسمیک خود را با تاثیر بروی گیرنده اسنولین در سطح دستگاہ گوارش اعمال می کند.

روش مصرف

- ▶ 3 بار در روز (صبحانه ، ناهار و شام) ، هر بار 1 قرص همراه با مقداری مایعات بعد از غذا میل شود.

گلوکورکس - بی
Glucorex-B

درمان کمکی در بیماران مبتلا به دیابت نوع II
کاهش تری گلیسیرید و LDL ، افزایش HDL

تهیه شده از: عصاره خشک بذر شنبلیله
(*Trigonella foenum graecum*)

A yellow and green box of Glucorex-B capsules next to a bunch of fresh green leaves. The box has the product name and a small illustration of the plant. A few green capsules are also visible.

منابع

- ▶ مخزن الادويه: سيد محمد حسين عقيلي علوي خراساني شيرازي
- ▶ گياهان دارويي و گياه درماني: دكتور محمد حسين صالحى سورمقى
- ▶ دائره المعارف طب سنتى گياهان دارويى: دكتور ابوالقاسم سلطانى
- ▶ گياهان دارويى: دكتور هادى صمصام شريعت
- ▶ فرهنگ گياهان دارويى: جيمز .آ.دوك
- ▶ گياه درماني: ژان ولنه
- ▶ متداولترين گياهان دارويى سنتى ايران: دكتور غلامرضا امين
- ▶ کاربردهاى درماني گياهان دارويى: دكتور فرحناز خليقى سيگارودى
- ▶ اصول و کاربرد گياه درماني : دكتور محمد على معصومى
- ▶ راهنماى تداخلات گياهان دارويى با داروهاى شيميايى: دكتور فرحناز خليقى سيگارودى
- ▶ احتياط مصرف و تداخلات دارويى گياهان دارويى: دكتور سيد على ضيائى ،دكتور بيتا مسگرپور
- ▶ قانون ابن سينا

با سپاس فراوان از صبر و حوصله تان

